

OKONČANA OVOGODIŠNJA ARHEOLOŠKA ISTRAŽIVANJA I RADOVI GRAĐEVINSKE S.

Rovinjska Turn donjon kula u ov

Riječ je o jedinstvenom, po svemu sudeći i najstarijem fortifikacijskom objektu u Istri izgrađenom krajem 8. i početkom 9. stoljeća • Treba promatrati gradnju Turnine koja je poslužila i kao izvanredna nadzorna točka za kontrolu svih kretanja u ovom dijelu poluotoka

Mr. Josip Višnjić pokazuje fantastični pogled prema Rovinju

Napisala i snimila
Nina ORLOVIĆ RADIĆ

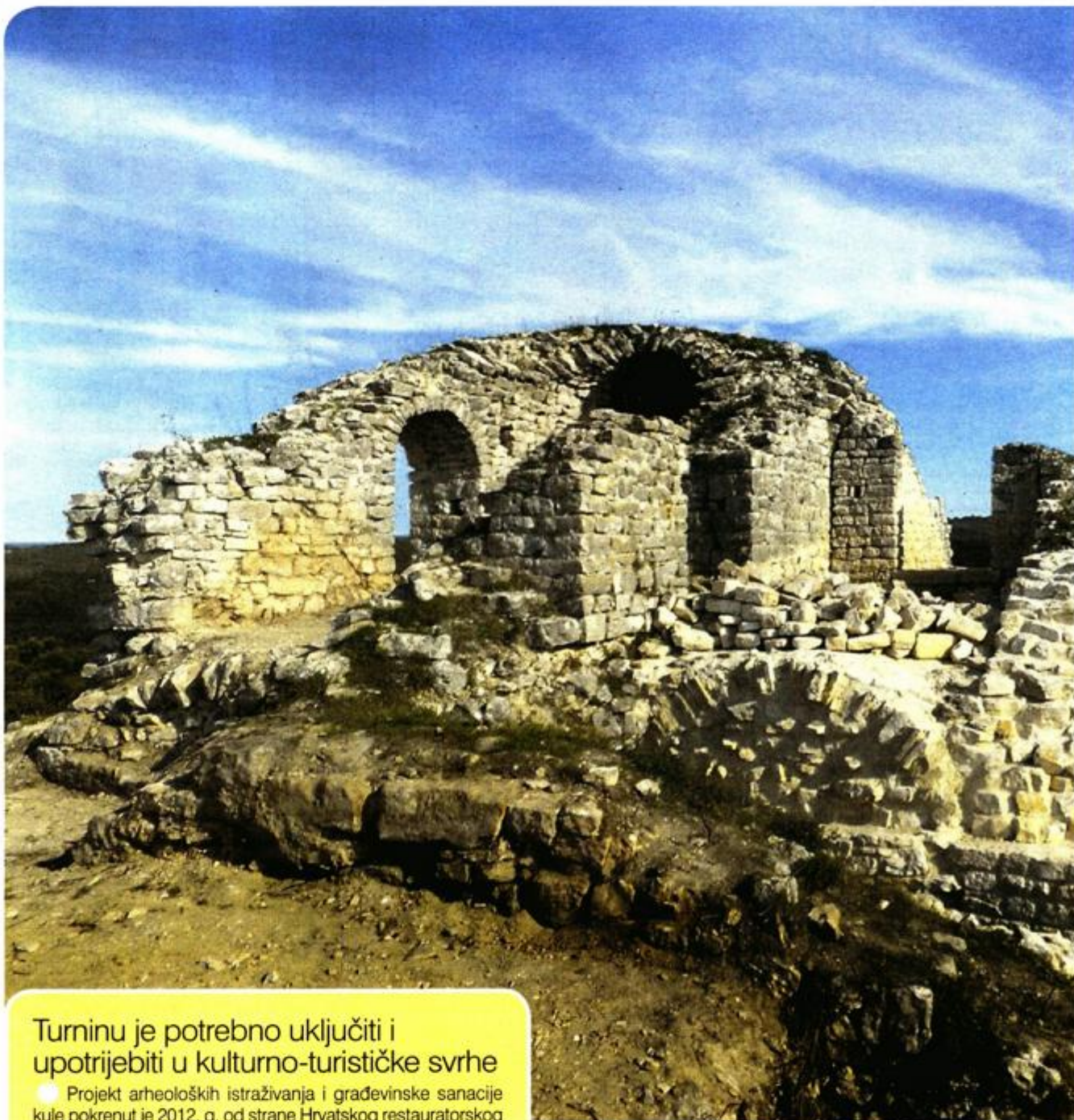
Početkom studenog djelatnici Hrvatskog restauratorskog zavoda završili su s ovogodišnjom kampanjom arheoloških istraživanja i radova građevinske sanacije sačuvanih arhitektonskih ostataka srednjovjekovne kule Turnina kod Rovinja. Naime, posljednjim su arheološkim istraživanjima, koja su započela još 2012. godine, obuhvaćeni dijelovi sjeverne prizemne prostorije same kule kao i dijelovi popratnih gospodarskih objekata koji se nalaze sjevernije od same kule. Po riječima mr. Josipa Višnjića, voditelja Odsjeka za kopnenu arheologiju Hrvatskog restauratorskog zavoda istraživanjima je još jednom potvrđena stratigrafska i građevinska slojevitost ovog arheološkog lokaliteta koja je posljedica njegova dugotrajnog korištenja kao i vrlo rana datacija.

- Tijekom građevinskih radova nastavljeno je raščišćavanje terena oko same kule, čiji su perimetralni zidovi bili zatrpani visokim nakupinama urušenog kamena i ostalog građevinskog materijala koji nam je onemogućavao pristup zidovima a samim time dokumentiranje, proučavanje i

sanaciju utvrde. Osim toga, u ovoj su fazi radova konzervirani ostaci južnog te dijelovi istočnog i zapadnog zida kule, pojasnio je mr. Višnjić, dodajući kako su uz arheologe građevinske radove obavili djelatnici licencirane tvrtke za rad na kulturnom dobu "Macuka" iz Sv. Petra u Šumi.

**Turnina-
srednjovjekovni
biser Poluotoka**

Podsjetimo kako se ruševni ostaci jedne od najstarijih parcijalno sačuvanih srednjovjekovnih fortifikacijskih građevina u Istri nalazi na udaljenosti od samo četiri kilometra od Rovinja. Turnina je naime, izgrađena na vrhu istoimenog brežuljka (107 metara) i smještena je na izvanrednom strateškom položaju s kojeg su se mogli nadzirati (a danas "pucaju" prekrasni vidici) svi pristupni putevi prema gradu - kako kopneni sa šireg rovinjskog područja tako i oni plovni uz zapadnu istarsku obalu od Limskog kanala pa sve do Brijunskog otočja. Upravo, taj je jedinstveni položaj Turnine, ili (po starim istriotskim nazivima Turo i Mun Buraso) bio prepoznat i u prapovijesnom, brončanom dobu, kada se

Turninu je potrebno uključiti i upotrijebiti u kulturno-turističke svrhe

Projekt arheoloških istraživanja i građevinske sanacije kule pokrenut je 2012. g. od strane Hrvatskog restauratorskog zavoda, odnosno Odsjeka za kopnenu arheologiju u Juršićima. Projekt je pokrenut zbog iznimno lošeg stanja u kojem su se nalazili sačuvani arhitektonski ostaci, ali i zbog procjene o iznimnom znanstveno-istraživačkom potencijalu ovog lokaliteta. Kroz dosadašnjih pet kampanja radova građevinski i statički su sanirani najugroženiji dijelovi objekta te je veliki dio prostora oko same kule raščišćen od urušenog građevinskog materijala. Arheološka istraživanja su provedena na nekoliko lokacija na lokalitetu čime su prikupljeni podaci o njegovoj slojevitosti, građevinskom razvoju, dataciji pojedinih razvojnih faza te karakteru lokaliteta i svakodnevnici njegovih stanovnika. Svi su dosadašnji radovi financirani od strane Ministarstva kulture RH, a za realizaciju projekta do sada je osigurano ukupno 850 tisuća kuna. Također, planiran je i nastavak radova pa je projekt uz ostalo apliciran i na natječaje Ministarstva kulture RH za narednu godinu.

- Konačni je cilj u narednih nekoliko godina cjelovito sanirati građevinske ostatke primjenjujući pri tome princip konzervacije zatečenog stanja te arheološki istražiti ostatak nalazišta i s obzirom na vrijednost spomenika na primjeren i dovoljno atraktivan ga način prezentirati. U cilju daljnjeg održivog korištenja potrebno je osmisliti načine njegove adekvatne upotrebe u kulturno-turističke svrhe povezujući ga s ostalim vrijednim spomenicima Rovinja i njegove okoline, zaključio je mr. Josip Višnjić.

na istom položaju nalazilo gradinsko naselje.

Međutim, od te i takve srednjovjekovne kule na Turnini danas su sačuvani tek oskudni ostaci nižih dijelova objekta. Oni su jednim dijelom zatrpani urušenim građevinskim materijalom, no zahvaljujući projektu pokrenutom prije četiri godine dio objekta je očišćen. Po riječima Josipa Višnjića, ta je obnova omogućila djelomičnu interpretaciju sačuvanih ostataka i otvorila mogućnost promišljanja o idejnim rekonstrukcijama njezina nekadašnjeg izgleda.

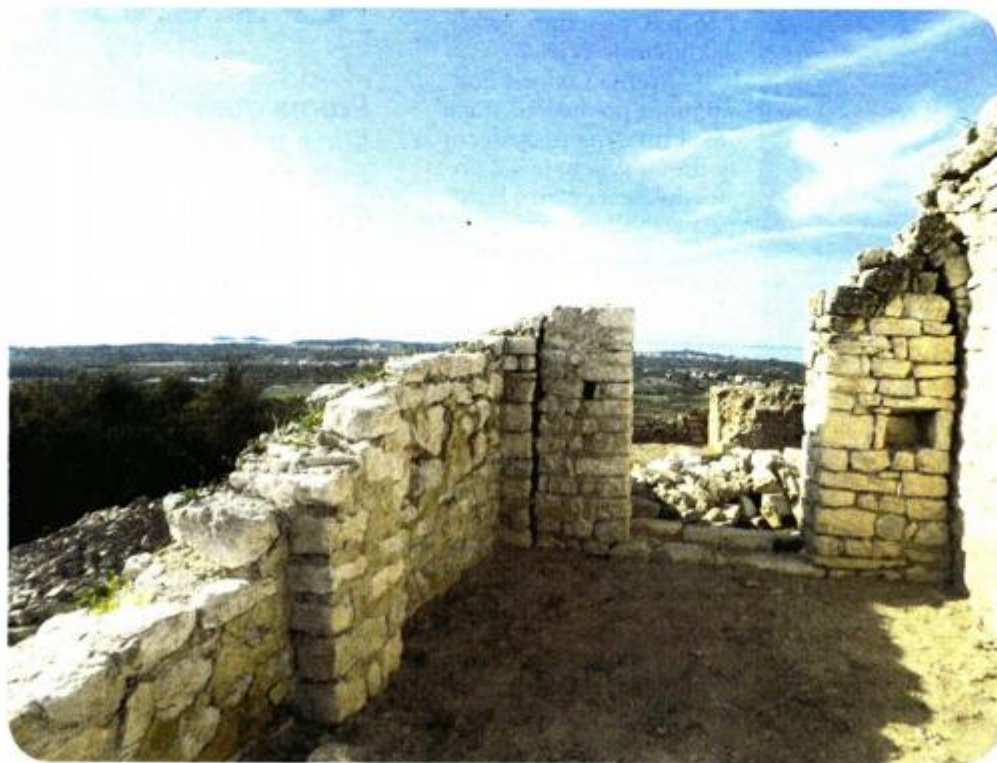
- Sama se kula sastoji od osnovnog dijela objekta koji u tlocrtu ima oblik

četverokuta i izbočenog dijela na zapadnoj strani. U prizemlju i na prvom katu osnovni je dio podijeljen na četiri prostorije nad-svođene bačvastim svodovima, koje se pružaju uzdužno od istoka prema zapadu. Prema podacima iz starih fotografija i opisa iz 19. stoljeća poznato je kako je kula originalno imala još dva kata, dok su se u njenoj neposrednoj okolini nalazili i popratni gospodarski objekti, čije smo ostatke pronašli prilikom istraživanja, kaže mr. Josip Višnjić.

- Inače, i kada je riječ o najstarijim povijesnim podacima o Turnini - oni datiraju iz prve polovice 14. stoljeća, iz vremena

ANACIJE SAČUVANIH ARHITEKTONSKIH OSTATAKA NA SREDNJOVJEKOVNOM BISERU

Turnina jedinstvena om dijelu Europe

Turnina ima i svoje prastare legende...

Do sredine 20. stoljeća kula je ipak na nekim dijelovima bila sačuvana i do svoje originalne visine. Iz tog vremena datiraju i zanimljivi zapisi rovinjskog kroničara A. Angelinija (1857.) u kojima "žive" legende koje su u ono vrijeme bile još življe među rovinjskim pukom. Iz njih se saznaje da je stanovništvo onog vremena smatralo kako je brežuljak Turnina šupalj i kako u njega vode tuneli s bačvastim svodovima. Također, šušalo se a tako i kazuje legenda da se po noći čuju čudni zvuci oružja i glasovi na brežuljku i vide ogromne sjene na prozorima kule. Zbog svega toga kula je promatrana s velikim strahom.

...i nešto novijeg datuma zvijezde i svastike ...

Kula je dodatno uništena tijekom Drugog svjetskog rata, kada je povremeno bila korištena kao osmatračnica. Te 1944. godine partizani su na zidovima kule nacrtali veliku zvijezdu petokraku koja se mogla vidjeti i u Rovinju, a koju su nedugo potom njemački vojnici prekrili velikim kukastim križem. Nakon što su partizani po drugi puta nacrtali zvijezdu, kula je djelomično srušena dinamitom od strane Nijemaca. Tom su prilikom srušeni gotovo svi vanjski zidovi kule, a njezini ostaci zatrpani urušenim građevinskim materijalom. Potvrde o istinitosti ovog događaja pronađene su prilikom provedenih istraživanja kada su detektirane dvije pozicije, na sjeveroistočnom i jugozapadnom kutu kule, na kojima je dinamit bio postavljen, a 2015. godine i kada je, kaže Višnjić, pronađeno i petnaest kilograma neeksplozivnog eksploziva.

I danas se lijepo vide ostaci crvene boje, kao i neka od slova prezimena Hitler

konačnog obračuna mletačkih vlasti s pulskom plemićkom obitelji Castropola. Sudeći prema spomenutim dokumentima, obitelj Castropola upravljala je posjedom Turnine tijekom prethodnog razdoblja, a posjed im je bio infeudiran od strane akvilejskih patrijarha koji su se na njih tijekom 13. stoljeća oslanjali u želji da zadrže vlast nad Pulom. Nakon poraza i protjerivanja obitelji Castropola s mletačkog teritorija mletački Senat 1333. godine odlučuje kako on sada pripada rovinjskoj Komuni čije je vijeće građana biralo i unajmljivalo jednog kapetana i nekoliko čuvara za njezinu zaštitu, pojasnio

Vidljivi ostaci nekadašnje strijelnice

je voditelj projekta Višnjić, dodajući i da su upravo arheološka istraživanja otkrila/potvrdila još raniju povijest utvrde.

- Arheološka istraživanja provedena na ovom lokalitetu potvrdila su međutim znatno starije korišene građevine.

Nalazi pokazali znatno starije korišene građevine

Naime, nalazi nam pokazuju kako je prvotni objekt na ovom položaju izgrađen vjerojatno krajem 8., odnosno u prvoj polovici 9. stoljeća u vrijeme franačkih osvajanja Istre i stabilizacije novo uspostavljenog upravnog sustava na Poluotoku. Tada se uspostavom franačkih pravnih normi uskraćuju prava i vlastice koje su istarski gradovi uživali u prethodnim stoljećima, što je izašlo na vidjelo na saboru održanom na rijeci Rižani, održanom najvjerojatnije 804. godine pa u tom smislu treba promatrati i gradnju Turnine koja je poslužila kao izvanredna nadzorna točka za kontrolu svih kretanja u ovom dijelu poluotoka, dok je njezina prisutnost na uzvišenju iznad grada morala ostavljati snažan psi-

hološki dojam na njegove stanovnike. S obzirom na građevinske ostatke sasvim je jasno kako je objekt u tom periodu već bio namijenjen i određenim obrambenim zadaćama, o čemu rječito svjedoči debljina vanjskih zidova i strijelnice, objašnjava Višnjić, dodajući i da je krajem 12. i početkom 13. stoljeća prvotni objekt pregrađen i dozidan do oblika obrambene nadzorne kule koja je zadovoljavala i stambenu funkciju.

- Taj se dio razvoja objekta vezuje uz period vlasništva akvilejskih patrijarha ili obitelji Castropola. Oblikovno, Turnina u ovom periodu neodoljivo počinje podsjećati na sjevernoeuropske donjone, stambene kule čija gradnja je svojstvena razdoblju u kojemu prevladava romanički stilski izričaj. Ovo je osobito zanimljivo i značajno jer objekti sličnih karakteristika nisu svojstveni ovom dijelu Europe, pojasnio je voditelj arheološkog projekta zaključivši i da je prelaskom objekta u vlasništvo rovinjske komune 30-tih godina 14. stoljeća kula doživljavala manje preinake, odnosno i da je u 16. stoljeću najvjerojatnije napuštena i prepuštena propadanju.